

УДК 378.147.6:793.3

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-326-333](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-326-333)

Гриценко Олена Едуардівна викладач кафедри сучасної та бальної хореографії, Харківська державна академія культури, м. Харків, тел: (066)770-09-40, <https://orcid.org/0009-0007-0988-8164>

Бородіна Тетяна Михайлівна провідний концертмейстер кафедри сучасної та бальної хореографії, Харківська державна академія культури, м. Харків, тел: (097) 977-96-12, <https://orcid.org/0009-0000-8955-6301>

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХОРЕОГРАФІЇ

Анотація. У процесі дослідження авторами проаналізовані дефініції «компетенції» та «компетентнісний підхід». Для проведення дослідження було використано комплекс методів, який включав теоретичний аналіз культурологічної, психологічної, педагогічної, музикознавчої, мистецтвознавчої і навчально-методичної літератури, а також емпіричний метод педагогічного спостереження.

Зазначено, що впровадження компетентнісного підходу в підготовку майбутніх викладачів хореографії є актуальним і перспективним напрямком розвитку хореографічної освіти. Формування комплексу професійних компетентностей забезпечить випускників необхідними знаннями, уміннями та навичками для успішної педагогічної діяльності та сприятиме розвитку хореографічного мистецтва в цілому. Адже творчий потенціал здобувачів мистецьких факультетів розкривається в процесі різноманітної творчої діяльності, включаючи концертні виступи, створення власних хореографічних композицій, педагогічну практику та участь у творчих проєктах. Цей процес передбачає синтез різних компонентів: мотивації, емоцій, пізнавальних процесів, комунікативних навичок та творчих здібностей. Завдяки творчій діяльності здобувачі освіти не тільки опановують професійні навички, але й розвивають свою особистість, формують ціннісні орієнтації та готовність до самореалізації в обраній професії викладача хореографії.

Встановлено, що компетентнісний підхід до професійного розвитку педагогів-хореографів передбачає активну взаємодію між закладами вищої освіти та мистецькими школами. Така співпраця стимулює науково-педагогічних працівників до постійного професійного зростання і сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців. Вона може реалізовуватися в різних форматах: спільні наукові дослідження, розробка навчальних програм, обмін досвідом, проведення майстер-класів та інших заходів.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, хореографічна освіта, професійний розвиток, освітній процес, наукові підходи

Hrytsenko Olena Eduardivna Lecturer at the Department of Modern and Ballroom Choreography, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, tel: (066) 770-09-40, <https://orcid.org/0009-0007-0988-8164>

Borodina Tetiana Mykhailivna Leading concertmaster of the Department of Modern and Ballroom Choreography, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, tel: (097) 977-96-12, <https://orcid.org/0009-0000-8955-6301>

COMPETENCE-BASED APPROACH IN THE TRAINING OF FUTURE CHOREOGRAPHY TEACHERS

Abstract. In the course of the study, the authors analyzed the definitions of “competence” and “competence-based approach”. The study was conducted using a set of methods, including theoretical analysis of cultural, psychological, pedagogical, musicological, art historical and educational literature, as well as the empirical method of pedagogical observation.

It is noted that the introduction of a competency-based approach to the training of future choreography teachers is an urgent and promising direction for the development of choreographic education. The formation of a set of professional competencies will provide graduates with the necessary knowledge, skills and abilities for successful teaching and will contribute to the development of choreographic art in general. After all, the creative potential of applicants for art faculties is revealed in the process of various creative activities, including concert performances, creating their own choreographic compositions, teaching practice, and participation in creative projects. This process involves the synthesis of various components: motivation, emotions, cognitive processes, communication skills, and creative abilities. Through creative activity, students not only master professional skills but also develop their personality, form value orientations and readiness for self-realization in the chosen profession of choreography teacher.

It has been established that a competence-based approach to the professional development of choreography teachers involves active interaction between higher education institutions and art schools. Such cooperation stimulates academic staff to continuous professional growth and contributes to improving the quality of training of future specialists. It can be implemented in various formats: joint research, curriculum development, exchange of experience, workshops and other events.

Keywords: competence, competence-based approach, choreographic education, professional development, educational process, scientific approaches

Постановка проблеми. Сучасна хореографічна освіта характеризується високим рівнем динамічності і вимагає від педагогів-хореографів не лише

володіння виконавською майстерністю, а й глибоких знань у галузі педагогіки, психології, культурології та інших суміжних дисциплін. Професія хореографа є багатогранною і вимагає від фахівця високого рівня професійної компетентності. Сучасний хореограф – це не лише виконавець, а й педагог, балетмейстер, режисер, менеджер. Він повинен володіти широким спектром знань і вмінь, включаючи глибокі теоретичні знання в галузі історії та теорії хореографії, методичні навички, творчі здібності, а також навички управління колективом. Крім того, хореограф повинен бути готовий до постійного професійного розвитку, оскільки сучасне мистецтво постійно змінюється [5].

Зміна соціального контексту, розвиток нових технологій і поява нових напрямків у хореографії висувають нові вимоги до професійної підготовки педагогів. Актуальним завданням сучасної педагогічної науки є розробка ефективних моделей підготовки педагогів-хореографів, які б відповідали викликам сьогодення, мали фахові навички та навички *soft skills*, і забезпечували високу якість хореографічної освіти.

Мета статті. Проаналізувати особливості впровадження компетентнісного підходу у підготовці майбутніх викладачів хореографії.

Методологія. Для проведення дослідження було використано комплекс методів, що включав теоретичний аналіз культурологічної, психологічної, педагогічної, музикознавчої, мистецтвознавчої і навчально-методичної літератури, а також емпіричний метод педагогічного спостереження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблеми професійного розвитку педагогів-хореографів підтверджується численними науковими дослідженнями, проведеними вітчизняними вченими, зокрема О. Бурлі, Т. Дорошенко, О. Мартиненко, С. Васіруком, Н. Добролюбовою, Є. Пахольчак, Ю. Ростовською, В. Фрицюком та іншими. Результати цих досліджень свідчать про необхідність постійного оновлення знань і вмінь педагогів-хореографів для забезпечення високої якості хореографічної освіти.

Проблему компетентності фахівця, зокрема педагога, вивчали такі відомі вчені, як О. Вознюк, Л. Карташова, Л. Сергєєва, І. Зязюн, О. Пометун, В. Шепель, О. Спірін, І. Смирнова та інші. Схожі дослідження проводилися і в сфері мистецької педагогіки науковцями Л. Гавриловою, Н. Мозгальновою, Г. Падалкою, О. Рудницькою та іншими.

Виклад основного матеріалу. Постійний розвиток хореографічного мистецтва і зміни в суспільстві призводять до постійного оновлення вимог до професійної підготовки педагогів-хореографів. Сучасні реалії вимагають від педагогів не лише володіння технікою танцю, а й здатності до інновацій, адаптації до нових умов та використання сучасних технологій в освітньому процесі [3]. Важливим кроком у вирішенні проблеми формування компетентностей є впровадження компетентнісного підходу, закріплене на законодавчому рівні в Україні. Закони «Про вищу освіту», «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», «Про повну загальну

середню освіту» декларують компетентнісний підхід як стратегічний напрямок розвитку української освіти.

Проведений аналіз наукових праць [3;1;6] дозволив систематизувати теоретичні засади та практичні рекомендації щодо формування компетентності майбутніх викладачів хореографії, що стало основою нашого дослідження.

Співвідношення понять «компетенція» та «компетентність» є предметом наукових дискусій. Незважаючи на їхню тісну взаємозв'язаність, у різних дослідженнях ці поняття можуть трактуватися по-різному, що свідчить про відсутність єдиного, загальноприйнятого визначення.

Дослідник І. Спінул [4] розглядає компетенцію як динамічну характеристику особистості, яка формується і проявляється в конкретних ситуаціях та яка залежить не тільки від наявності знань і умінь, але й від контексту діяльності, особистісних особливостей людини та її ставлення до цієї діяльності.

Компетентнісний підхід орієнтований на розвиток у здобувачів освіти практичних компетентностей, які необхідні для вирішення реальних завдань. Цей підхід передбачає використання активних методів навчання, проєктної діяльності та інших інноваційних технологій [1].

У своєму дослідженні науковці В. Мельник, Н. Ткаченко зазначають, що компетентнісний підхід в освіті передбачає перехід від традиційної моделі передачі знань до моделі, орієнтованої на формування вмінь застосовувати знання на практиці. Це дозволяє зробити освітній процес більш гнучким та адаптованим до потреб сучасного ринку праці. Крім того, компетентнісний підхід стимулює розвиток міждисциплінарних зв'язків і орієнтує випускників на успішну адаптацію до різноманітних професійних і життєвих ситуацій [3].

Згідно з поглядами А. Коробченко та М. Головкової, компетентнісний підхід у педагогічній освіті передбачає переорієнтацію з традиційної моделі передачі знань на формування у майбутнього викладача комплексу професійних компетентностей, що дозволяють йому ефективно працювати в динамічному освітньому середовищі. Цей підхід підкреслює важливість не лише теоретичної підготовки, але й розвитку практичних умінь, таких як організація освітнього процесу, використання інноваційних методів навчання, взаємодія зі здобувачами і їхніми батьками [1].

Та зокрема, у дослідженні [5] зазначається, що компетентнісний підхід до професійного розвитку педагогів-хореографів вимагає організації тісної співпраці між закладами вищої освіти та мистецькими школами. Така взаємодія не лише сприяє підвищенню кваліфікації педагогічних кадрів, а й забезпечує безперервність педагогічної освіти, сприяє впровадженню інноваційних технологій у навчальний процес та формуванню у майбутніх фахівців комплексу професійних компетентностей, необхідних для успішної роботи в сучасних умовах. Співпраця може здійснюватися в різних формах: спільні наукові дослідження, розробка інноваційних навчальних програм, проведення майстер-класів, стажування, обмін досвідом та ін.

Узагальнюючи, варто підкреслити, що компетентнісний підхід до професійної діяльності викладача хореографії передбачає системний розвиток особистості, що включає не лише засвоєння спеціальних знань і навичок, але й формування таких якостей як креативність, комунікабельність, емпатія, здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Цей підхід дозволяє підготувати педагога, який не тільки володіє високим рівнем професійної майстерності, але й здатний створити сприятливе освітє середовище для розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців.

Компетентнісний підхід ми розуміємо як системний підхід до освіти, який спрямований на розвиток у людини комплексу знань, умінь, навичок і цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в сучасному суспільстві. Цей підхід дозволяє не тільки передати здобувачам теоретичні знання, але й сформувати в них практичні навички, необхідні для роботи за фахом. Компетентнісний підхід орієнтований на розвиток таких якостей, як критичне мислення, креативність, комунікабельність, здатність до самонавчання та адаптації до змін. Завдяки компетентнісному підходу випускники закладів вищої освіти стають більш конкурентоспроможними на ринку праці і можуть ефективно реалізувати себе в професійній діяльності.

Аналіз наукових праць [2;3;5] дозволяє дійти до висновку, що у сучасній педагогіці компетентнісний підхід передбачає систематичне формування комплексу знань, умінь, навичок і особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності. Компетентності зазвичай класифікують на три групи: інструментальні, міжособистісні та спеціальні. Інструментальні компетентності забезпечують загальні навчальні навички, такі як здатність до самонавчання, критичного мислення та вирішення проблем. Міжособистісні компетентності пов'язані з ефективною взаємодією з людьми, роботою в команді та лідерством. Спеціальні компетентності безпосередньо пов'язані з конкретною професією і визначають рівень професійної майстерності.

Основу освітнього процесу для майбутніх викладачів хореографії складають практичні заняття, які включають в себе індивідуальну і колективну постановчу роботу, аналіз відеоматеріалів та проведення майстер-класів. Теоретичні знання, отримані на лекціях, закріплюються і поглиблюються під час практичної діяльності, що сприяє формуванню професійних компетентностей. Освітній процес підготовки бакалаврів хореографії передбачає комплексний підхід, що поєднує в собі різноманітні методи навчання, спрямовані на розвиток фізичних, художніх та творчих здібностей майбутніх фахівців. До основних методів належать:

- *Художньо-творчі завдання.* Створення хореографічних композицій, імпровізації, розробка власних хореографічних мініатюр, які стимулюють розвиток творчого мислення, уяви і оригінальності.
- *Дидактичні завдання.* Виконання вправ, спрямованих на засвоєння теоретичних знань та практичних навичок. Це можуть бути тести, реферати, аналіз відеоматеріалів тощо.

- *Тренувальні вправи.* Систематичні заняття, спрямовані на розвиток фізичних якостей, таких як гнучкість, сила, координація та витривалість.
- *Проектна діяльність.* Розробка і реалізація власних хореографічних проєктів, які дозволяють майбутнім фахівцям застосувати отримані знання на практиці і розвивати навички самоорганізації та співпраці.
- *Творчо-пошукові методи.* Методи, що стимулюють самостійний пошук інформації, аналіз та узагальнення матеріалу, формулювання власних висновків. Це можуть бути дослідницькі проєкти, аналіз творів мистецтва, створення власних методичних розробок.
- *Майстер-класи.* Запрошення відомих хореографів для проведення майстер-класів дозволяє здобувачам ознайомитися з різними стилями танцю, розширити світогляд і отримати нові знання і навички.
- *Інтерактивні методи.* Дискусії, ролеві ігри, кейси, використання інформаційних технологій – все це сприяє активній участі здобувачів у освітньому процесі та розвитку їх комунікативних навичок.

Такий комплексний підхід дозволяє забезпечити всебічний розвиток майбутніх хореографів та підготувати їх до роботи в сучасних умовах.

Разом з тим, варто відмітити, що ретельне дотримання техніки виконання базових позицій класичного танцю є невід'ємною частиною професійної підготовки хореографа. Систематичні тренування, спрямовані на розвиток координації рухів, сприяють формуванню міцного фундаменту для подальшого освоєння складних хореографічних па. Крім того, постійний самоконтроль за правильністю виконання рухів дозволяє розвинути у танцівника почуття власного тіла, що є важливим для творчого самовираження [1]. Самоконтроль є фундаментальною компетентністю хореографа. Постійна увага до правильності виконання рухів, положення тіла та дихання дозволяє не тільки розвинути технічну досконалість, але й сформувати у танцівника глибоке розуміння свого тіла та можливостей його рухів. Більш того, навичка самоконтролю є важливою не лише для виконавця, але й для педагога, оскільки дозволяє йому ефективно оцінювати прогрес здобувачів і надавати їм індивідуальні рекомендації.

Висновки. У дослідженні були проаналізовані поняття «компетенції» та «компетентнісний підхід». Зазначено, що професія хореографа є багатогранною і вимагає від фахівця високого рівня професійної підготовки. Сучасний хореограф – це не просто виконавець, а творча особистість, яка поєднує в собі талант танцівника, педагогічні навички і вміння створювати оригінальні хореографічні композиції. Професійна діяльність хореографа включає в себе різноманітні функції: від навчання танцю до постановки спектаклів. Постійна зміна трендів у сучасному танці вимагає від хореографів постійного професійного розвитку та оновлення знань. Проведене дослідження підтвердило актуальність та доцільність застосування компетентнісного підходу у підготовці майбутніх викладачів хореографії. Було з'ясовано,

що формування комплексу професійних компетентностей є необхідною умовою успішної діяльності педагога в галузі хореографічного мистецтва. *Перспективами подальших досліджень* вбачаємо в аналізі досвіду впровадження компетентнісного підходу в інших країнах.

Література

1. Коробченко А., Головкова, М. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх учителів нової української школи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю “Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи”, Мелітополь, 2018.
2. Марушка М. Модель фахової підготовки вчителів хореографії на основі компетентнісного підходу. *Молодь і ринок*. №10. 2021. 196-201.
3. Мельник В., Ткаченко М., Мельник А. Компетентнісний підхід до професійного розвитку педагогів-хореографів. 2021. Ст.157-162 URL:<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/22994/1/36.pdf> (дата звернення 11.02.2025)
4. Спінул І. Теоретичні підходи до інтерпретації професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: Педагогічні науки. 101. 2011. С. 271-278.
5. Хо Сінянь. Компетентнісний підхід у формуванні здатності до самоконтролю виконавської діяльності майбутніх учителів музики та хореографії, *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 29. 2023. с. 141–148. doi: 10.31392/NPU-nc.series14.2023.29.18.
6. Червонська Л. Компетентнісний підхід як основа професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії в умовах сучасної вищої школи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю “Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи”, Мелітополь, 2018

References

1. Korobchenko A., Holovkova M. (2018). Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoyi pidhotovkymaibutnikh uchyteliv novoi ukrainiskoi shkoly [Competence approach to professional training of future teachers of the new Ukrainian school]. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii zmizhnarodnoiu uchastiu “Osobystisno-profesiinyi rozvytok vchytelia v umovakh realizatsii Kontseptsii Novoi ukrainiskoi shkoly” – Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Personal and professional development of a teacher in the conditions of realization of the Concept of the New Ukrainian school. Melitopol. [in Ukrainian]
2. Marushka M. (2021). Model fakhovoi pidhotovky vchyteliv khoreohrafiy na osnovi kompetentnisnoho pidkhodu [Model of professional training of choreography teachers based on a competency-based approach]. *Molod i rynek*. №10. P.196-201. [in Ukrainian]
3. Melnyk V., Tkachenko M., Melnyk A. (2021). Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoho rozvytku pedahohiv-khoreohrafov [Competency-based approach to the professional development of choreographic teachers]. p.157-162 URL:<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/22994/1/36.pdf> (data zvernennia 11.02.2025) [in Ukrainian]
4. Spinul I. (2011). Teoretychni pidkhody do interpretatsii profesiinoyi kompetentnosti maibutnoho vchytelia khoreohrafiy [Theoretical approaches to the interpretation of the professional competence of the future choreography teacher]. *Naukovi zapysky [Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]*. Serii: Pedahohichni nauky. 101. p. 271-278. [in Ukrainian]

5. Kho Sinian. (2023). Kompetentnisnyi pidkhdid u formuvanni zdatsnosti do samokontroliu vykonavskoi diialnosti maibutnikh uchyteliv muzyky ta khoreohrafii [Competence-based approach in the formation of the ability to self-control the performance activity of future teachers of music and choreography]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Serii 14. Teoriia i metodyka mystetskoi osvity*. 29. p. 141–148. doi: 10.31392/NPU-nc.series14.2023.29.18. [in Ukrainian]

6. Chervonska L. (Red.). (2018). Kompetentnisnyi pidkhdid yak osnova profesiinoi pidhotovky maibutnohovchytelia khoreohrafii v umovakh suchasnoi vyshchoishkoly [Competence approach as a basis of professional training of the future teacher of choreography in the conditions of modern high school]. *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii zmizhnarodnoi uchashti "Osobystisno-profesiinyi rozvytok vchytelia v umovakh realizatsii Kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly"* – Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference "Personal and professional development of a teacher in the conditions of realization of the Concept of the New Ukrainian school". Melitopol [in Ukrainian]